

Kirsi Keravuori

Suomen kansallisbiografia ilmestyy kirjana ja verkossa

Ammattinyrkkeilijä Gunnar Bärlund, kirjailija Minna Canth, pääministeri A.K. Cajander, birgittalaismunkki Jöns Budde, kanadansuomalainen kaivosministeri Judy Erola ja kondiittori Karl Fazer ovat saaneet tuoreen pienoiselämäkerran *Suomen kansallisbiografia* -sarjassa. Kymmenosaisen suurteossarjan toinen osa (Bruhn–Fordell) julkaistiin henkilöhistorian merkitystä käsittelevän seminaarin yhteydessä Helsingin kirjamesseilla lokakuussa.

Kansallisbiografia on vuosien varrella tullut tutuksi historian tutkijoille ja harrastajille [verkkojulkaisuna](#). Pitkäikäiseksi tarkoitettu perusteos haluttiin kuitenkin julkaista myös perinteisenä painettuna kirjana. *Suomen kansallisbiografia* ilmestyy nyt 10-osaisena kirjasarjana kahden osan vuosivauhdilla. Sarja valmistuu vuoden 2007 loppuun mennessä, ja silloin elämäkertoja on yhteensä 6 000. Yli puolet artikkeleista on jo nyt julkaistu verkossa, ja verkkojulkaisua täydennetään jatkuvasti.

Vuodesta 1997 ilmestynyt verkkojulkaisu tulee jatkossakin olemaan Kansallisbiografian laajin julkaisu. Siinä on kirjasarjaa laajemmat liitetiedot, mm. tiedot kohdehenkilön urasta ja teoksista. Sen etuna ovat myös hyvät hakuominaisuudet – verkon kautta voi etsiä turkulaiset 1600-luvun kauppiaat, ensimmäiset naislääkärit tai artikkelit, joissa mainitaan paavi. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu on tulossa aikaisempaa huomattavasti laajempaan käyttöön, kun se ensi vuoden alusta tulee osaksi kansallista elektronista FinELib-kirjastoa ja sitä kautta mm. yliopistojen ja yleisten kirjastojen käyttöön.

Historian suurhanke

Kansallisbiografia on Suomen oloissa poikkeuksellisen suuren historiahankkeen tulos. Sen 6 000 pienoiselämäkertaa on kirjoitettu Suomen Historiallisen Seuran projektissa vuosina 1993–2001. Mukana on ollut yli 700 kirjoittajaa, valtaosin historioitsijoita mutta myös taiteen, elinkeinoelämän, lääketieteen ja muiden alojen asiantuntijoita. Hankkeen edettyä kirjoitusvaiheesta toimitus- ja julkaisuvaiheeseen Kansallisbiografia siirtyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan, jonne SHS:n kustannustoiminta oli siirtynyt jo aikaisemmin. SKS:ään perustettiin Biografiakeskus, joka toimittaa ja pitää pysyvästi yllä Kansallisbiografia-projektin aineistoa. Biografiakeskuksella on myös muita henkilöhistoriaan ja sen lähdeaineistoihin liittyviä tehtäviä.

Suurhanke on rahoitettu sekä julkisella että yksityisellä rahoituksella: opetusministeriö on vastannut Kansallisbiografian toimituksen henkilökunnan kuluista, ja yksityiset säätiöt ja rahastot ovat maksaneet kirjoituspalkkiot.

Suomen historian henkilögalleriaa muinaisajoista nykypäivään lähti haravoimaan kolme itsenäistä toimitusta, joista yksi vastasi Ruotsin vallan ajasta, toinen suuriruhtinaskunnan ajasta ja kolmas itsenäisestä Suomesta. Toimitukset valitsivat kohdehenkilöt ja artikkelien kirjoittajat sekä vastasivat valmistuneiden artikkeleiden tarkastuksesta. Hankkeen suuret linjat ratkaisi kahdeksanhenkinen toimituskunta, jonka puheenjohtajana toimi professori Matti Klinge. Hankkeella oli alusta asti kokopäiväisenä toimituspäällikkönä Aulikki Litzen, ja myöhemmin myös kaksi toimitussihteeriä.

Kansallisbiografian taustaa Suomessa ja maailmalla

Kansallisbiografia-hankkeen käynnistämisenä oli taustansa sekä suomalaisessa biografisessa kirjallisuudessa että kansainvälisissä julkaisuissa. Suomessa ensimmäinen biografinen hakuteos, *Finlands Minnesvärde Män*, alkoi ilmestyä vuonna 1853 ruotsalaisen esikuvan mukaisesti. Sen ilmestyminen katkesi kuitenkin muutaman vihkon jälkeen mm. J.V. Snellmanin esittämään kritiikkiin. Snellman kritisoi *Literaturbladetissa* julkaisun henkilövalintoja; hän ei pitänyt tunnollisesti työnsä tehneiden piirilääkärien ja tuomiorovastien elämäntyötä "muistamisen arvoisina". Useiden laajuudeltaan vaihtelevien elämäkertakokoelmien ja biografisten hakuteosten jälkeen käynnistettiin *Suomen kansallisbiografian* edeltäjän, *Kansallisen elämäkerraston* kirjoitustyö Suomen Historiallisessa Seurassa 1920-luvun lopulla. Teos ilmestyi viitenä niteenä vuosina 1927–1934, ja siihen sisältyi noin 3 000 elämäkerta. Teos oli siis jo noin 60 vuotta vanha, kun uutta alettiin kirjoittaa. Se edusti 1920-luvun historian tutkijoiden näkemystä Suomen historian vaikuttajista ja heidän merkityksestään. Itsenäisen Suomen aikaa koskevaa laajaa biografista kokoelmaa ei ole tähän asti ollut olemassa.

Vastaavanlaisia uusia, ajantasaisia elämäkertojen kokoelmia valmistellaan parastaikaa useissa maailman maissa. Kansainvälisiä julkaisuja on Kansallisbiografia-hankkeessa seurattu tarkkaan, ja ne ovat vaikuttaneet sekä julkaisuteknisiin että sisällöllisiin ratkaisuihin. Yksi suurimmista ajankohtaisista hankkeista on englantilainen *The Oxford Dictionary of National Biography*, jonka edeltäjä ilmestyi jo 1800-luvun lopulla. Hankkeen takana ovat julkaisijan Oxford University Pressin lisäksi Oxfordin yliopisto ja The British Academy. Laajuudeltaan hanke on massiivinen: 60-osaisessa kirjasarjassa on ollut noin 10 000 kirjoittajaa. Sekä kirjasarja että maksullinen verkkojulkaisu ilmestyvät syksyllä 2004. Sama kustantaja julkaisee myös Yhdysvalloissa *American National Biography*.

Suomen kannalta keskeinen on Ruotsissa julkaistava *Svensket Biografiskt Lexikon*, joka luonnollisesti on myös Kansallisbiografian tärkeä lähde. Kirjan toimitustyö on tieteellisesti korkeatasoista ja kunnianhimoista, mutta työtapana on venyttänyt julkaisuaikataulun lähes satavuotiseksi. Aakkosellisen sarjan ensimmäinen osa on ilmestynyt 1917, ja viimeisen osan odotetaan valmistuvan 2015. Aakkosten alkupää edustaa aivan eri aikakautta ja historiankäsitystä kuin meneillään olevat osat. Tästä aiheutuvat ongelmat johtivat Kansallisbiografian suunnitteluvaiheessa lujaan päätökseen organisoida suomalainen hanke niin, että se valmistuu kohtuullisessa ajassa, mikä käytännössä tarkoitti mm. suurta

kirjoittajakuntaa. Nyt Kansallisbiografia edustaa selkeästi 1990-luvun suomalaisten tutkijoiden näkemystä tärkeistä henkilöistä ja heidän merkityksestään Suomen historiassa.

Käynnissä olevilla kansainvälisillä hankkeilla on monia yhteisiä piirteitä. Useissa uusitaan viime vuosisadan alun suurteoksia tavoitteena - paitsi liittää kokoelmaan edellisen kirjan jälkeen vaikuttaneiden ihmisten elämäkerrat – selkeästi tuoda esille historian uusia suuntauksia ja niiden esiin nostamia uusia ihmisryhmiä vanhojen suurmiessuuntausten biografioiden rinnalle. Kaikille yhteinen tavoite on naisten nostaminen historian vaikuttajien joukkoon. Tämä tavoite oli myös Kansallisbiografiassa, jossa naisten osuudeksi tuli 13 % – 1920-luvun *Kansallisessa elämäkerrastossa* sen on arvioitu olleen noin 1%. Samansuuntaiseen lopputulokseen on päädytty ainakin *American National Biography*ssa, jossa naisten osuus kohdehenkilöistä on 14,8 %. Yhdysvalloissa nostetaan esiin vähemmistöjen edustajia, Uuden Seelannin kansallisbiografiassa taas maoriväestön merkkihenkilöitä ja paikallisia vaikuttajia. Verkkojulkaiseminen painetun kirjan rinnalla on kansainvälisissä biografiajulkaisuissa tavallista. Esimerkiksi Ruotsissa ja Uudessa Seelannissa kansallisbiografian julkaiseminen on valtiollinen hanke, Yhdysvalloissa taas taustalla ovat tieteelliset seurat kuten Suomessakin.

Tavoitteena kansakunnan rehellinen ryhmämuotokuva

Kansallisbiografia pyrkii laajalla henkilögalleriallaan luomaan kokonaiskuvan Suomesta ja suomalaisista tuhannen vuoden ajalta. Mukaan on otettu poliitikkojen, tiedemiesten ja taiteilijoiden rinnalle myös apteekkareita, herätysvaarnaajia, järjestövaikuttajia, viihdetäiteilijöitä, noitia ja muita vähän tunnettuja omalla alallaan suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaneita ihmisiä. 6000 kohdehenkilön lisäksi kirjassa esiintyy kymmeniätuhansia muita henkilöitä, ja heidän keskinäisiä verkostojaan on tuotu esiin sisäisillä viittauksilla. Kansallisbiografian artikkeleissa on yhtenäiset matrikkelitiedot, mutta itse artikkeleita ei ole tehty määrämuotoon, vaan kirjoittajilta on toivottu persoonallista otetta ja luettavaa tekstiä. Yksi ulottuvuus on myös henkilön jälkimaineen seuraaminen; tavoitteena on ollut tuoda esille, kuinka jälkimaailma muokkaa kuvaa historian henkilöistä omien tarpeidensa mukaan.

Kansallisbiografian aineistosta julkaistaan myös kokoelmia eri kielillä sekä kirjoina että verkkojulkaisuina. Ulkomaiselle yleisölle suunnattu sadan suomalaisen elämäkerran kokoelma julkaistiin verkossa 1999 ja kirjana vuotta myöhemmin. Pietarin 300-vuotisjuhlan kunniaksi ilmestyi venäjänkielinen verkkojulkaisu, joka julkaistaan tänä talvena myös kirjana. Svenska litteratursällskapet i Finland toimittaa Kansallisbiografian artikkeleista noin 1500 henkilöä käsittävän *Biografiskt Lexikon för Finland* -sarjan, johon kirjoitetaan myös uusia artikkeleita suomenruotsalaisen yhteisön vaikuttajista.

Kirjoittaja on Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen erikoistutkija Kirsi Keravuori

ENNEN JA NYT

Historian tietosanommat